

Сертифікат

ФЕДЕРАЦІЯ ОРГАНІЧНОГО
РУХУ УКРАЇНИ

НМЦ 38282994/№1594-19

Виданий

ПАВЛУ ВЕРГЕЛЕСУ

в тому, що він 31 жовтня 2019 року
взяв участь у II всеукраїнській науково-практичній конференції
«Органічне агровиробництво: освіта і наука»

Тривалість навчання – 8 годин

Директор
Тетяна ІЩЕНКО

Голова Правління
Федерації органічного
руху України
Євген МИЛОВАНОВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сертифікат

НМЦ 38282994/№1593-19

Виданий

НАТАЛІЇ ПІНЧУК

в тому, що вона 31 жовтня 2019 року
взяла участь у II всеукраїнській науково-практичній конференції
«Органічне агровиробництво: освіта і наука»

Тривалість навчання – 8 годин

Директор
Тетяна ІЩЕНКО

Голова Правління
Федерації органічного
руху України
Євген МИЛОВАНОВ

Ліцензія: наказ МОН України від 15.08.2019 №951-л (протокол № 147)

м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сертифікат

НМЦ 38282994/№1595-19

Виданий

ТЕТЯНІ КОВАЛЕНКО

в тому, що вона 31 жовтня 2019 року
взяла участь у II всеукраїнській науково-практичній конференції
«Органічне агровиробництво: освіта і наука»

Тривалість навчання – 8 годин

Директор
Тетяна ІЩЕНКО

Голова Правління
Федерації органічного
руху України
Євген МИЛОВАНОВ

Ліцензія: наказ МОН України від 15.08.2019 №951-л (протокол № 147)

м. Київ

Доповідачі: Пінчук Н.В., Вергелес П.М., Коваленко Т.М. Рудська Н.О., доценти кафедри ботаніки, генетики та захисту рослин

РЕГУЛЯЦІЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ШКІДНИКІВ НА ПОСІВАХ ГОРОХУ

Гороху належить одне з провідних місць серед зернобобових культур в Україні. Це зумовлено його здатністю формувати досить високі і стабільні врожаї за короткий вегетаційний період. Зерно його містить від 16 до 36% білку, до 54% вуглеводів, близько 1,6% жиру, понад 3% зольних речовин. Білок гороху є повноцінним за амінокислотним складом і засвоюється в 1,6 разу краще, ніж білок пшениці. У ньому міститься 4,6% лізину, 11,4% аргініну, 1,2% триптофану (від сумарної кількості білка).

Незамінність гороху при вирішенні проблеми протеїну для забезпечення потреб тваринництва у повноцінних високобілкових кормах потребує доведення щорічного виробництва зерна культури до 3,5–4,0 млн. т, а площ посівів до 3–4 тис. га. Рослини гороху здатні зв'язувати азот повітря у кількості 100–150 кг азоту (д. р.), що еквівалентно 300–400 кг селітри. Тому він є одним із кращих попередників для зернових культур.

Лімітуючим фактором підвищення врожайності насіння гороху є численні шкідники. Так, в агробіоценозі горохового поля зустрічається до 80 видів комах, трофічно пов'язаних з цією культурою.

Сучасні технології вирощування гороху базуються на оптимальному використанні потенціалу сортів, раціональної системи живлення рослин та систем захисту посівів. Важливим аспектом складової інтегрованого захисту сільськогосподарських культур є застосування пестицидів, які, у випадку доцільного і ефективного застосування гарантують зменшення кількості шкідливих організмів.

На даний час хімічний метод відіграє провідну роль в комплексі заходів, що проводяться з метою захисту гороху від шкідників. Застосування хімічних інсектицидів забезпечує швидку і ефективну дію.

Однак не завжди можна покладатись лише на засоби захисту хімічного походження, адже при вирощуванні певних видів продукції їх використання обмежене санітарно-гігієнічними нормами. До таких відноситься сировина для дитячого харчування, продукція що використовується в їжу у зеленому вигляді, зокрема зелений горошок. А тому при захисті таких культур варто звернути увагу на використання засобів захисту біологічного походження.

Тому, вивчення ефективності різних інсектицидів на посівах гороху з огляду на швидкість розвитку шкідників є важливим завданням, що потребує подальшого наукового вивчення та вирішення.

Дослідження проводили у рамках виконання госпдогвірної тематики на базі ПП «Клекотинське» Шаргородського району впродовж 2019 рр., відповідно до поставлених завдань.

Оцінку дії нових хімічних інсектицидів та препаратів біологічної природи проводили у порівнянні з контрольним варіантом де обробка не

проводилась був природній фон шкідників, для співставлення з варіантами де застосовували інсектициди хімічної та біологічної природи.

Схема досліду включала: контрольний варіант де обробка не проводилась; застосування біологічних інсектициди широкого спектру дії: Сезар, р. біопрепарат на основі бактерії *Pseudomonas aureofaciens* В-306 і ферментів гриба *Stereptomyces avermitilis*-0,5%., титр $1 \cdot 10^4$ /мкг препарату) – 0,5 л/га, Лепідоцид – БТУ, р. біопрепарат на основою бактерії *Bacillus thuringiensis* var. *Kurstaki*, титр $1,0 \cdot 10^9$ КУО/см³)– 2,0 л/га; інсектициди на основі хімічних сполук: Енжіо 247 SC, к.с. (д.р. тіаметоксам, 141 г/л + лямбда-цигалотрин, 106 г/л) – 0,18 л/га, Коннект, к.с. (д.р. імідаклоприд 100 г/л + бета-цифлутрин 12,5 г/л) – 0,4 л/га.

Препарати вносили ранцевим обприскувачем, із розрахунку 150 л робочої рідини на 1 га, у фазу бутонізації.

Польові досліді з вивчення ефективної дії інсектицидів проти шкідників гороху проводили згідно загальноприйнятих методик.

Попередником був озима пшениця. Обробіток ґрунту традиційний для зони досліджень. Посівна площа ділянки 25 м², облікова – 22,1 м². Повторність досліду – 4-х кратна. Сорт гороху Преладо.

За результатами проведених обліків та спостережень було відмічено велику кількість бульбочкових довгоносиків – 4,6 екз/м², нижче порогового рівня (табл. 1). Заселеність рослин гороховою попелицею розпочалась у фазу бутонізації. У результаті косіння ентомологічним сачком налічувалось 104 екз./10 помахів. Одночасно з розвитком *Acyrtosiphon pisum* Harr., в ході візуальних обстежень рослин гороху відмічались яйцекладки акацієвої вогнівки. В період бутонізації гороху налічувалось 12,8 яець/м² *Etiella zinckenelia* T. В кінці бутонізації гороху почалося заселення рослин гороховим зерноїдом *Bruchus pisorum* L., чисельність якого на початок цвітіння складала 10,6 екз./10 помахів сачком.

Таблиця 1

Чисельність домінуючих фітофагів гороху, (2019 р.)

Фітофаг, (рівень ЕПШ)	Фенологічна фаза культури	Чисельність
Горохова попелиця, (250 екз./10 помахів сачка або 20% заселених рослин)	бутонізація – початок цвітіння	104
Акацієва вогнівка, (25 яець/м ²)	бутонізація	12,8
Гороховий зерноїд, (3 екз./10 помахів сачка)	початок цвітіння	10,6
Бульбочкові довгоносики, (10 екз./м ²)	сходи	4,6
Горохова плодожерка, (40 імаго / коритце з шумуючою патокою за 5 діб)	цвітіння	82

Після збирання гороху виявлено істотний вплив застосування інсектицидів проти горохового зерноїда та горохової плодожерки на продуктивність культури (табл. 2). При цьому найбільший врожай насіння, 2,92 т/га, був одержаний на варіантах з Енжіо 247 SC, к.с. (0,18, л/га), а величина збереженого врожаю становила 0,51 т/га. Застосування препарату

Коннект, к.с. (0,4 л/га) забезпечило урожайність культури на 0,06 т/га нижчу, а величина збереженого врожаю становила 0,45 т/га.

Таблиця 2

Господарська ефективність обприскування посівів гороху проти горохового зерноїда та горохової плодожерки, 2019 рр.

Варіант	Пошкодженість насіння, %		Маса 1000 насінин, г	Урожайність, т/га	
	гороховим зерноїдом	гороховою плодожеркою		фактична	збережена
Контроль	55,3	23,1	234,0	2,41	-
Сезар, р., - 0,5 л/га	34,2	14,2	262,2	2,62	0,21
Лепідоцид – БТУ, р. - 2,0 л/га	30,8	12,6	264,7	2,71	0,3
Енжіо 247 SC, к.с. - 0,18 л/га	14,3	5,3	284,5	2,92	0,51
Коннект, к.с. – 0,4 л/га	16,1	7,1	281,4	2,86	0,45
НІР ₀₅				0,225	

На варіанті з використанням препарату Енжіо 247 SC, к.с. маса 1000 насінин становила 284,5 г, що в 1,22 рази більше контрольного варіанту. Даний показник у варіанті з іншим хімічним інсектицидом – Коннект, к.с., був нижчим на 3,1 г.

Обприскування біологічним препаратом Лепідоцид – БТУ, р. (2,0 л/га) забезпечило вищий урожай насіння в порівнянні з препаратом Сезар, р (0,5 л/га) на 0,09 т/га, а величина збереженого врожаю становила 0,3 т/га. При цьому маса 1000 насінин становила 264,7 г., що на 2,5 г більше, ніж у варіанті з біоінсектицидом Сезар, р.

Обприскування посівів інсектицидом Енжіо 247 SC, к.с. у нормі 0,18 л/га, забезпечувало приріст врожаю на 0,51 т/га, в порівнянні з контрольним варіантом. Обприскування посівів препаратом Коннект, к.с. у нормі 0,4 л/га забезпечувало приріст врожаю на 0,45 т/га в порівнянні з контрольним варіантом.

Таким чином, на підставі узагальнення результатів досліджень у конкретних виробничих умовах підтверджено доцільність та ефективність застосування сучасних інсектицидів на основі біоагентів та хімічних препаратів.

Застосування інсектицидом Енжіо 247 SC, к.с. (0,18, л/га) забезпечувало найбільший врожай насіння, 2,92 т/га, величина збереженого врожаю становила 0,51 т/га. Застосування препарату Коннект, к.с. (0,4 л/га) забезпечило урожайність культури на 0,06 т/га нижчу, а величина збереженого врожаю становила 0,45 т/га. Обприскування біологічним препаратом Лепідоцид – БТУ, р. (2,0 л/га) забезпечило вищий урожай насіння в порівнянні з препаратом Сезар, р (0,5 л/га) на 0,09 т/га, а величина збереженого врожаю становила 0,3 т/га.